

# Barbro Söderberg †

23/9 1932–2/6 2019

Barbro Söderberg föddes i Stockholm den 23 september 1932 som dotter till Karl-Johan och Ella Olsson. Hon blev trogen huvudstaden med omnejd och levde huvudsakligen i Stocksund och senare i Åkersberga. Barbro fick sin grundutbildning vid Stockholms universitet, där hon förutom nordiska språk även studerade litteraturvetenskap och ryska, och på Lärarhögskolan. Hon arbetade som klasslärare på Gångsätraskolan på Lidingö och som lärare i ryska på Djursholms samskola.

Barbro var tidigt intresserad av utbildningsfrågor och publicerade från mitten av 1970-talet och framåt flera arbeten relaterade till och ofta med stor relevans för högskoleutbildningen i svenska. Besläktat med detta är hennes intresse för språkvårds- och språkkontaktfrågor. På 1960-talet skrev hon både en tvåbetygsuppsats och en trebetygsuppsats om engelskans inflytande på svenskan. Denna linje följdes upp med en licentiatavhandling i nordiska språk från 1967 som behandlade s-pluralen i svenskan och med flera viktiga arbeten från 1980-talet. Redan 1979 publicerade Barbro en kort men insiktsfull granskning av Göran Kristenssons avhandling om angloamerikanskt långods i östtyskan, men störst betydelse fick hennes *Från rytters och cowboys till tjuvstrykers. S-pluralen i svenskan. En studie i språklig interferens* (1983), som fortfarande läses och återopas.

Barbro anställdes som lektor 1970, tio år innan hon själv disputerade. År 1975 publicerade hon tillsammans med Lennart Hellspång boken *Grepp om språket* som blev en stor framgång både i den akademiska undervisningen och som en viktig populärvetenskaplig bok om språket.

Barbros intresse för litteraturvetenskap väcktes till nytt liv vid denna tid och hon kom redan från början att inrikta sig på litterär stilistik och strukturanalyser. Hon intresserade sig särskilt för Eyvind Johnssons diktning och under sina doktorandstudier publicerade hon i institutionens skriftserie ett förarbete till det som skulle bli hennes viktigaste arbete, doktorsavhandlingen. Handledare för denna avhandling, *Flykten mot stjärnorna. Struktur och symbol i Eyvind Johnssons Hans nådes tid* (1980), var Lennart Elmevik men vid sidan av Elmevik var nog särskilt Sten Malmström och Hans Strand viktiga inspirationskällor. Malmström

hade avlidit 1979 och samma år som Barbro disputerade avled även en annan viktig förebild, Carl Ivar Ståhle. Dessa förluster bör rimligen ha påverkat Barbro avsevärt. Malmström som ju enligt Nils-Gustaf Stahres mening var "vid sidan av Carl Ivar Ståhle den mest lysande begåvningen bland dem som hittills verkat inom ämnet" (1988). Året efter disputationen utsågs hon till docent och tjänstgjorde som institutionens prefekt i ett par omgångar på 1980-talet.

Avhandlingen mottogs mycket väl. Fakultetsopponenten Margareta Westman avslutar sin mycket positiva och kunniga recension i Samlaren (1982) med att boken "varken är alldeles lättläst eller lätt att få grepp om, men att den verkligen är värd ansträngningen." Litteraturprofessorn Thure Stenström går ännu längre: "Det är en briljant undersökning, full av mogen och väl smält lärdom, kritisk eftertanke och väl underbyggda resultat." (SvD 31/12 1980). Det publicerades inte mindre än fyra doktorsavhandlingar om Eyvind Johnson inom en period av tre år: Nils Schwartz (1979), Monica Setterwall (1979), Barbro Söderberg (1980) och Merete Mazzarella (1981). Det råder inget tvivel om att Stenström sätter Barbros *Flykten mot stjärnorna* främst bland dessa.

Att Barbros förutsättningslösa ambition, enligt förordet, "tvingade" henne att "med en viss bävan överskrida gränsen mellan språk- och litteraturvetenskap" säger en del om den rådande synen på dessa ämnens förhållande till varandra. Varken Stenström eller Westman ser något som helst problem i detta. Den förre konstaterar helt enkelt att avhandlingen "givit ett värdefullt tillskott till bådadera" (SvD) och den senare anser det "principiellt felaktigt om språkvetenskapen skulle tvingas göra halt inför litterära texter." Hon konstaterar också att avhandlingen rör sig "i det gränsland som olyckligtvis ofta undviks både av litteraturvetare och av språkvetare." Barbros utredning om litterära och språkliga symboler (s. 147–149) fungerar även idag som en lämplig introduktion för den som vill beträda dessa marker och har bestående värde.

Språkvårdsfrågor fortsatte att intressera Barbro men från och med nu alltså i stark konkurrens med litteraturvetenskapen. Vid sidan av hennes studier i modernismen publicerade hon ett par uppmärksammade arbeten om eddadikten *Lokasenna* (1984, 1987) och i och med detta kan man säga att Barbros medeltidsintresse på allvar hade vaknat.

Även yrkesmässigt var andra hälften av 1980-talet en stark period och Barbro blev år 1988 professor i svenska språket. Samma år publicerade hon tillsammans med Christer Laurén en kortare artikel där de drog upp riktlinjerna för ett större projekt om fornsvensk filologi och medel-

tidens svenska genresystem, kallat *Fornfil*. Även om de inte själva skulle genomföra planerna på just det sätt som presenteras i artikeln, bidrog detta initiativ starkt till att skapa en medeltidsmiljö i Stockholm. Större genomslag fick det viktiga forskningsprogrammet *Nordisk medeltidsliteracy i ett diglossiskt och digrafiskt perspektiv* som drevs 1992–2001 tillsammans med Inger Larsson och andra anknutna forskare. Redan 1988 hade Barbro publicerat en kortare artikel om runfynden från Bergen, men nu erbjöd sig möjligheterna att förankra arbetet i ett mer internationellt teoretiskt sammanhang. Under mitten av 90-talet skrev Barbro flera artiklar inom projektet och en viktig forskningsrapport publicerades så sent som år 2000 i boken *Att förstå det mänskliga* tillsammans med övriga projektmedarbetare.

Flera studenter som inledde sin forskarutbildning åren före och efter att Barbro utsågs till professor influerades av dessa viktiga insatser inom fornsvensk filologi och medeltida literacyforskning. Barbro själv publicerade ett antal artiklar inom ämnesområdet men framför allt kom hon att tjäna som en viktig inspiratör och i flera fall handledare för doktorander i den medeltidsfilologiska miljön som växte fram på institutionen för nordiska språk i Stockholm. I den trängre kretsen fanns bl.a. Rune Palm, Roger Andersson, Jonas Carlquist, Patrik Åström och litteraturvetaren Gisela Vilhelmsdotter. Viktiga samtalspartner under denna tid för Barbros vetenskapliga utveckling och för hennes syn på samspelet mellan text och historia var även latinprofessorn Jan Öberg och runologen Helmer Gustavson.

Barbro stannade kvar på sin professur vid Stockholms universitet fram till 1997 då hon gick i pension som emerita. Mellan åren 1993–96 var hon prodekan vid språksektionen på Humanistiska fakulteten. Detta var en mycket aktiv period i hennes yrkesliv, inte minst genom de uppdrag hon hade i olika vetenskapliga sällskap och styrelser. Hon var ledamot i Sällskapet Runica et Mediaevalias styrelse från början av 1991 och fram till 1998; under perioden 1993–2008 var hon ledamot av Svenska fornskriftsällskapets styrelse; hon var med och bildade Eyvind Johnson-sällskapet 1993 och var sällskapets ordförande fram till 1995; år 1996 invaldes hon i Kungl. Samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia. Barbro hade vid denna tid även stora intressen inom svensk vis- och balladforskning och var under en period ordförande i Samfundet för svensk visforsknings råd. Hon hade starka både personliga och vetenskapliga band till ledande balladforskare som Bengt R. Jonsson och Sven-Bertil Jansson.

Ett par år efter sin pensionering drabbades Barbro av en stroke men fortsatte trots detta att vara aktiv, om än naturligtvis i mindre omfattning än tidigare. Bland annat skrev hon litteraturkrönikor i Arkiv för nordisk filologi under perioden 1997–2002. År 2000 belönades Barbro av Svenska Akademien med det Blomska stipendiet och år 2012 av samma institution med Margit Pålsons pris.

*Roger Andersson*